तथाचरणं प्रतिपत्तिरूपकर्मैव एव प्रतिपाद्याभावे तन्निवृत्तिः पशुयागे "लाक्षित निरूपति सर्वान्निरूपति" इत्याद्युक्ता। अतएव यत्तत्रास्तुरूपप्रतिपत्तियागेऽपि यत्तो यत्र वसति इति यत्तत्रास्तुरूपाख्यातुरोधेनास्तु तत्रापि विनाशेऽपि कुमारान्तरप्रतिनिधिर्भवेन्नारायणेर्गोभिलभाष्ये उक्तः "वाक् स्त्रिष्टिकृत आवापः" इति गोभिलसूत्रस्य व्याख्यानेऽपि आवप्यते इत्यावापः प्रधानहोमः स तु स्त्रिष्टिकृद्होमात् प्राक् ० पश्चादित्यर्थः। एवञ्च सुखहोमे स्वप्ने दृष्टे चरुर्नष्टो दुष्टो वा भवति तदान्यः पाच्यः सुख्ये कृते चेन्नाशदुष्टी तदाप्येवं स्त्रिष्टिकृद्होम इति सरला। एतेन ग्रेवमागे पिण्डमिश्रणे तिरिति वाक्यमिश्रोक्तं ज्ञेयम्। एतेनार्घ्यदानविधानेन पिण्डमिश्रणप्रकारो व्याख्यात उक्तः"।

"पितरि पूर्वं मृते तद्गोभ्यन्तरे पितामहे प्रपितामहे मृते यथा कर्त्तव्यं तथाह छन्दोगपरिशिष्टे कात्यायनः "पितुः सपिण्डतां कृत्वा कर्य्यान्मासानुमासिकम्। असंस्कृतेन संस्कार्यौ पूर्वौ पौत्रप्रपौत्रकैः। पितरं तत्र संस्कुर्य्यादिति कात्यायनोऽब्रवीत्। पापिष्ठमपि पुत्रेण शुद्धं पापकृतापि वा। पितामहेन पितरं कुर्य्यादिति विनिश्चयः"। पितुः सपिण्डतां कृत्वा प्रेतीभूतयोरपि पितामहप्रपितामहयोः सत्त्वे प्रतिमासविहितं पार्वणं पितृद्वयपितामहातिद्वयप्रपितामहानां कर्त्तव्यं न तु तयोः सपिण्डीकरणापेक्षा कार्य्या मतु सपिण्डनेनासंस्कृताभ्यां सह पिण्डैः कथं सपिण्डनाख्यसंस्कारस्तस्मात्तदर्थं तयोः सपिण्डीकरणमपकर्षणीयं पितरेव वा सपिण्डन सत्कर्षणीयमित्यत आह असंस्कृतेनेति। उत्कर्षापकर्षौ न कार्य्यावित्यनेन वचनेनोक्तं कथमसंस्कृतेन सह संस्कार इत्यत्राह पापिष्ठमपीति पापिष्ठमकृतसपिण्डीकरण पुत्रेण कृतसपिण्डीकरणेन पितामहेन पापकृता अकृतसपिण्डीकरणेनापि शुद्धं कुर्य्यादिति शास्त्रनिश्चयः। अतो वचनबलादेव इति तात्पर्य्यम्। अत्र तु प्रेतीभूत पितामहेन पितुः सपिण्डने पितामहेनोद्दिष्टमेव। "असपिण्डीकृतं प्रेतमेकोद्दिष्टेन तर्पयेत्" इति प्रागुक्तप्रावान्तवचनात्। एवमन्यत्रापि बोध्यं वृद्धप्रपितामहस्य प्रेतत्वे तेन सह न कार्य्यमिति तात्पर्य्यम्। अत्र मातुः सपिण्डने श्वशुरार्थं श्वशुरयोः पिण्डो कृमैराच्छाद्यौ। तथा च गार्ग्यः "पतिनैकेन कर्त्तव्यं सपिण्डीकरणं स्त्रियाः। या मता हि मृतैकत्वं कुर्य्यादन्यत्र पितृन्। श्वशुरश्वाश्रुतो यस्माच्छिरःपश्चाद्वक्रिया। पुत्रेणैकेन या कार्य्या मातरभ्युदयार्थिभिः"। अन्यत्रयोगेऽर्थे अन्यत्रयश्चिति लिङ्गव्यत्ययेन पुंस्त्वमिति कृतायुधः। परार्थं गोभिलश्राद्धसूत्रभाष्यकारेणापि लिखितम्। अतएव प्रज्वलिते पतिते वा पितरि मृतेऽपि न पितामहादिभिर्मातुः सपिण्डीकरणं किन्तु पितामहादिभिरेव। "मृते भर्त्ता सहैवास्याः सपिण्डीकरणं स्त्रियाः। एकत्वं या गता यस्माद्भर्त्तुरङ्गाङ्गतत्वतः। तस्मिन् सति सुताः कुर्युः पितामह्या सहैव तु"। इत्यत्र तस्मिन् सतीति श्राद्धानर्हभर्त्तृपलक्षणम्। अतएव "तस्यास्तु तु जीवन्त्यां तस्याः श्वश्रूरिति निश्चयः" इति लघुहारीतेन श्वश्रूजीवने तस्याः श्वश्रूरेव न तु श्वशुरेणेति क्वचिदप्युक्तम्। एवं पितामहादिभिर्मातुः सपिण्डीकरणेऽपि शामनेन "ये चात्र त्वामनुयांस्त्वमनु तस्मै ते स्वधा" इति मन्त्रो न पाठः मन्त्रलिङ्गविरोधात् अतएव आभ्युदयिके मातृपक्षे श्रीदत्तादिभिर्मन्त्रान्तरं लिखितं न तु ये चात्रत्वामिति वस्तुतस्तु आभ्युदयिके छन्दोगानां मातृपक्ष एव नास्तीति वक्ष्यते"।

लघुहारीतः "सपिण्डीकरणान्तानि यानि श्राद्धानि षोडश। पृथङ्नैव सुताः कुर्युः पृथग्द्रव्या अपि क्वचित्। प्रेतसंस्कारकर्माणि यानि श्राद्धानि षोडश। यथाकालन्तु कार्य्याणि नान्यथा सुच्यते ततः"। पृथग्द्रव्या अपि विभक्तधना अपि पृथक् न कुर्युः सुतरामपृथग्धनाः पृथक् न कुर्युः किन्त्वपृथक् कुर्युः अत्र विशेषयति मरीचिः। "मृते पितरि पुत्रेण क्रिया कार्य्या विधानतः बहवः स्युर्यदा पुत्राः पितुरेकत्रवासिनः। सर्वेषान्तु मतं कृत्वा ज्येष्ठेनैव तु यत् कृतम्। द्रव्येण चाविभक्तेन सर्वैरेव कृतं भवेत्"। पुत्रेणत्यविशेषात् सर्वेषामधिकारे प्राप्ते ज्येष्ठस्य साक्षात् कर्त्तव्यतामाह बहव इति। ज्येष्ठेनापि सर्वेषां भ्रातॄणां मतकरणेनैव करण भवतु इति मतं ज्ञानं कृत्वा विभक्तत्वे द्रव्यसंश्लेषेण च कृतं कर्म सर्वैरेव कृतमेव भवेत्। तदाभी द्रव्यासंश्लेषेण च तस्मात् द्रव्यं प्राप्तव्यमिति कृत्वा कर्त्तव्यम्। यदि तेन तत्र दारशुध्यते तदा स कर्त्ता भवति प्रत्यवायी च भवतीति। न तु तेन श्राद्धान्तरं कर्त्तव्यमिति श्राद्धविवेकोक्तं युक्तम्। "पृथङ्नैव सुताः कुर्युरित्यनेन पृथक्करणस्य पर्युदस्तत्वमधिकारात्। यथाकालमिति अशौचान्तद्वितीयादिनद्वादशमासमध्यतति-